

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Поварчук Н. С.

*аспірантка кафедри державно-правових дисциплін
факультету права, економіки та кібербезпеки
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Використання надбав інформаційно-комунікаційних технологій по всьому світові зумовило необхідність їх правового регулювання. Провідними європейськими країнами були прийняті основні концептуальні документи щодо розбудови інформаційного суспільства, які лягли в основу українського законодавства. Чималу роль відіграв Європейський Союз у створенні правового базису регулювання інформаційного суспільства, що також активно було впроваджено в розбудову інформаційного суспільства в Україні. Таким чином, останніми роками було прийнято основні нормативно-правові документи, націлені на розвиток інформаційних технологій та їх упровадження в життя суспільства. Однак якість такого регулювання потребує однозначного свого розвитку та вдосконалення, оскільки існують значні недоліки, що породжують відставання України від провідних країн світу. Саме тому актуальним здається вивчення тих правових принципів та норм, які спрямовані на врегулювання та розвиток інформаційного суспільства в Україні.

Вітчизняними вченими, які займаються теоретичними розробками правового регулювання та правовідносин в інформаційному суспільстві та досліджують фактори, які впливають на цей процес, є: І. Арістова, Х. Бехруз, В. Биков, В. Білоус, І. Бачило, О. Вартанова, М. Вершинін, А. Гальчинський, О. Голобуцький, В. Даніл'ян, Т. Єршова, О. Ємельяненко, І. Кисарець, П. Клімушин, Н. Крестовська, А. Колодюк, О. Литвиненко, М. С. Мигович, М. Міхровська, І. Мукомела, П. Рабінович, О. Скаун, О. Соснін, О. Старіш, В. Хомяков, П. Цегольник, І. Чиж, С. Чукут, О. Шевчук та ін.

Метою дослідження є розкриття загальнотеоретичних основ змісту, природи і специфіки правового регулювання правовідносин в інформаційному суспільстві України, проаналізувати дослідження з правового регулювання інформаційного суспільства, розмежувати моделювання правового регулювання інформаційного суспільства; визначити сучасний стан і напрямки функціонування інформаційного суспільства в Україні.

Правове опосередковування становлення та функціонування інформаційного суспільства в Україні розпочалося відносно нещодавно порівняно з країнами Європи, США, Японії, і процес впровадження правових регуляторів триває досі і здійснюється нормами міжнародного та нормами національного права.

Аналізуючи національне законодавство, становлення інформаційного суспільства, зазначимо, що його правове регулювання відображено у нормах Основного Закону, а також здійснюється через норми, які закріплені у спеціальних законах Верховної Ради України, указах Президента, а також спеціально розроблених та затверджених Програмах, Планах дій та ін.

Регулювання основних засад становлення та розвитку інформаційного суспільства в національному законодавстві України, як вже зазначалось, здійснюється конституційними нормами. Так, стаття 34 Конституції України, згідно з якою кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1], повністю відповідає ст. 10 Конвенції про захист прав та основних свобод людини. Ще одна з гарантій свободи слова і вільного вираження поглядів міститься у ст. 54 Конституції України, яка забезпечує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних та матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [1].

Національна політика розвитку правового регулювання інформаційного суспільства в Україні передбачає перехід до пріоритетного науково-технічного та інноваційного розвитку; створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ; підвищення ефективності культури і науки в інформаційному суспільстві, тощо [3]. З метою розбудови ефективного інформаційного суспільства було прийнято низку спеціальних нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини в інформаційній сфері, наприклад Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» . Закон покликаний створити сприятливі умови для ведення інноваційного бізнесу в Україні, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій і талановитих фахівців [2]. Для стимулювання розвитку цифрової економіки документ запроваджує правовий режим «Дія Сіті» та визначає організаційні, правові й фінансові засади його функціонування. Цей правовий режим передбачає спеціальні умови оподаткування, які будуть визначені Податковим кодексом України, а також було включено до порядку денного на розгляд Проект Закону України «Про заходи щодо стимулювання розвитку ІТ-індустрії в Україні» від 11.08.2020 № 3979. Законопроект спрямований на

підвищення рівня конкурентоспроможності та привабливості для іноземних та вітчизняних клієнтів (замовників) ІТ-індустрії за рахунок запровадження низки стимулюючих заходів.

В подальшому за рахунок інтеграційних процесів ІТ-індустрії в інші сфери економіки динамічний розвиток цієї галузі матиме позитивний вплив на українську економіку в цілому.[4]

Водночас і визначається, що серед важливих інтересів в інформаційній сфері вирізняється недостатній рівень розвитку національної інформаційної інфраструктури. До основних принципів інформаційно-правових відносин, за допомогою яких, власне, створювався правовий механізм врегулювання інформаційного суспільства, слід віднести такі: свобода вираження поглядів і переконань; відкритість права на інформацію; доступність інформації; свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; гарантованість права на інформацію [6]. Звичайно, ці принципи є не тільки галузевими основоположними засадами, але й втілюють базові ідеї законодавчого забезпечення прав людини на основі розроблених та чинних міжнародних стандартів у сфері інформаційних відносин.

Чималу роль в опосередковуванні інформаційного суспільства в Україні відіграють проекти, державні пропозиції, концепції та спеціально створені підрозділи й структури державних органів, які займаються розробкою стратегій подальшого розвитку, порівняльним аналізом ситуації в Україні з результатами міжнародних вимірювань процесу формування інформаційного суспільства, наданням своєчасної консультативної допомоги та відформатованих стандартів згідно з міжнародними показниками.

Враховуючи вищенаведене, вбачається за необхідне не обмежуватись лише наданням пільг інноваційному бізнесу та інвесторам в технології, а також створити більш гнучке правове регулювання для залучення капіталу, охорони прав інтелектуальної власності, віддаленої та попроектної роботи, залучення іноземних талантів, укладення договорів онлайн, а також забезпечити свободу договору та безпеку ведення інноваційного підприємництва. Державна воля апарату країни, насамперед, повинна ґрунтуватися на сформованості в політичних діячів, державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування нового типу світогляду, інформаційних інтересів та вмій, інформаційної культури, що є адекватним новому щаблю цивілізаційного розвитку. Стратегія розвитку інформаційного суспільства також повинна включати прямий механізм співробітництва з міжнародними організаціями, іншими країнами, що створить основу

виходу України у світовий інформаційний простір. А надати кожному громадянину України можливість освоїти та одержати навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, користування та виходу до Всесвітньої мережі Інтернет за допомогою навчання і спеціальної підготовки є державним зобов'язанням, так само як і організація технологічного та комп'ютерного устаткування загальноосвітніх центрів навчання, вишів, бібліотек, яке здатне буде працювати в режимі реального часу та задовольняти потреби учнів, студентів, викладачів та працівників освіти тощо. Тому врегулювання цього питання та створення ефективного й дієвого правового державного механізму формування є дуже важливим та досі актуальним.

Література:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. Ст. 34.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 1667-IX. Ст. 2.
3. Закон України «Про інформацію». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.10.2021р.)
4. Проект Закону України «Про заходи щодо стимулювання розвитку IT-індустрії в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 3979. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69670 (дата звернення: 08.10.2021р.)
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні». 2013. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-r#n8> (дата звернення: 29.09.2021р.)
6. Smarter, Faster, Better eGovernment. 8th Benchmark Measurement/November 2009. For: European Commission, Directorate General for Information Society and Media. URL: <http://ec.europa>. (дата звернення: 10.10.2021р.)
7. Дубов Д. В. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. Д. В. Дубов, М. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. К., НІСД, 2010. С. 23.